

SỰ SÁNG THỂ TRONG *RIG VEDA* HÌNH THỨC ĐẦU TIÊN CỦA HINDU GIÁO

TRẦN THỊ HÀ^(*)

Ngày nay, trước sự phát triển mạnh mẽ của khoa học kỹ thuật, vấn đề sự sống bắt đầu từ đâu không còn là điều bí ẩn đối với nhân loại. Với những phát minh khoa học vĩ đại, khả năng nhận thức của con người ngày càng được mở rộng. Nhưng ngược dòng thời gian, quay về với lịch sử nhân loại, đây là câu hỏi lớn đặt ra trước con người.

Bằng những cách thức và trình độ tư duy khác nhau, mỗi dân tộc lại có cách lí giải riêng cho câu hỏi này. Nhưng phương án dựa vào một lực lượng siêu nhiên được ưa chuộng hơn cả, rải rác đâu đó chúng ta bắt gặp trong thần thoại Ấn Độ, Hy Lạp, La Mã, v.v... Sản phẩm tí tuệ của các dân tộc này lấy điểm tựa thế giới thần linh để thể hiện những quan niệm về vạn vật xung quanh, về cuộc sống con người.

Trong số rất nhiều kinh văn cổ của nhân loại, bộ kinh *Rig Veda* được coi là bộ kinh tối cổ không chỉ riêng của người Ấn Độ mà còn đối với toàn thế giới. Bộ kinh ra đời vào khoảng thế kỉ X trước Công nguyên, gắn liền với sự hình thành tôn giáo *Rig Veda* - hình thức đầu tiên của Hindu giáo và trở thành nền tảng triết lí cho tôn giáo này. Đây cũng chính là lí do giải thích tại sao ở giai đoạn đầu Hindu giáo lại mang tên *Rig Veda*.

Nội dung kinh điển *Rig Veda* là những bài tụng ca có tính cách thần thoại nhưng hàm chứa nhiều tư tưởng về vũ trụ và nhân sinh. Có thể nói tư tưởng *Rig Veda* là tư tưởng mở đầu cho nền văn minh,

triết học Ấn Độ và cũng là cơ sở để khai triển những trào lưu hậu lai.

Trong *Rig Veda*, những quan niệm sơ khai về vũ trụ được thể hiện qua các loại thần tích. Đó là những vị thần có công tạo lập thế giới vạn vật, như Thần Ngã Purusha, Thần Sáng tạo Prajapati, Thần Bảo tồn Vishnu, v.v... Những vị thần này đã có công phân chia vũ trụ ra thành ba phần: đất, trời và tất cả các tạo vật. Những phần đó hợp thành toàn bộ thế giới, cái thế giới đã khiến con người băn khoăn đi tìm lời giải đáp cho câu hỏi: “Cái gì được sinh ra trước? Cái gì được sinh ra sau? Và được sinh ra như thế nào?”

Đi tìm lời giải đáp cho câu hỏi này là cả một quá trình thể hiện sự vận động và phát triển tư duy của người Ấn Độ cổ. Ban đầu họ cho rằng thế giới và vạn vật được hình thành theo nguyên tắc: tất cả đều tự sinh. Nhưng khi nhận thức phát triển, người Ấn Độ cổ đã hướng đến giải thích sự hình thành và phát sinh thế giới về một Đấng Sáng tạo tối cao, đó là sự phân thân của Thần Ngã Purusha. Hay nói cụ thể hơn *Rig Veda* giải thích nguồn gốc của Sáng thế như kết quả của sự hiến tế nguyên thủy, không phải là sự hiến tế bằng máu, nhưng là sự chặt đứt chân tay và phân phát chúng.

Thần Purusha (Thần Người nguyên thủy) có một ngàn cái đầu, một ngàn con mắt và một ngàn cái chân. Thần có sức

*. NCS., Đại học KHXH&NV, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

manh vô biên, chỉ bằng mười ngón tay đã ôm trọn trái đất, khắp mọi nơi đều có sự hiện diện của thần: “Một phần tư của Ngài là tất cả vạn vật. Ba phần tư của Ngài là sự bất tử nơi thiên giới. Purusha đã làm nổi lên ba phần tư của Ngài ở trên cao. Một phần tư còn lại xuất hiện ở đây trên mặt đất. Từ đó Ngài lan tỏa khắp nơi, cả những gì biết ăn và những gì không biết ăn”⁽¹⁾. Purusha là vị thần hiện thân cho sự bất tử và sự tăng trưởng nhờ thực phẩm.

Khi các vị thần trải rộng sự hiến tế, sử dụng Purusha làm vật hiến sinh, thì mùa xuân là bơ tinh khiết, mùa hè là chất đốt và mùa thu là đồ cúng. Các vị thần xúc dầu thánh cho người - vật hiến sinh - được sinh ra từ khởi thủy, trên cõi thiêng. Cùng hiến tế với người là các vị thần, Sādhyas và các nhà hiền triết.

Sự hiến tế, quá trình khởi tạo vạn vật được phát sinh. Những loài thú sống trên không, trong nước và các thôn làng được sinh ra từ thú bơ tinh khiết. Những câu thơ, ca khúc, những vận luật thơ và những công thức dâng hiến được sản sinh. Từ đó ngựa rồi bò, dê cừu và những loài thú có răng được sinh ra.

Khi các thần phân chia Purusha thành nhiều phần, miệng thần là Brahman (đẳng cấp tăng lữ Bàlamôn), hai tay tạo thành Rājanya (đẳng cấp hiệp sĩ), hai bắp đùi trở thành Vaisya (thương gia, điền chủ, nông gia) và từ hai bàn chân sinh ra đẳng cấp Sudra (nô lệ thấp hèn). Mặt trăng được sinh ra từ tâm trí thần, từ miệng thần xuất phát Indra (vua của các thần) và Agni (Thần Lửa) và từ hơi thở của thần tạo thành Thần Gió Vayu. Bầu trời được tạo ra từ lỗ rốn của thần, từ đầu thần tạo ra Thiên Đàng, từ chân thần mặt đất đạo tạo thành, các phương được tạo ra từ tai của thần. Chính thân thể của Purusha đã tạo nên hình dáng vũ trụ.

Như vậy sự sáng thế theo truyền thuyết hiến tế không phải là sự sáng tạo một cái gì mới từ sự - không - có mà đúng hơn là sự tái sắp xếp, một trường hợp khác của trật tự xuất phát từ hỗn mang. Tư

tưởng này được thể hiện rải rác trong các bài tán ca ngợi công lao của các vị thần và đặc biệt trong bài thơ ca ngợi sự sáng tạo vũ trụ đã manh nha xuất hiện tư tưởng nhất nguyên luận. Đó là thuyết về cái Một không có ngôi vị và không thể nhận biết được - một nguyên lí sáng tạo vũ trụ.

Giải thích sự sáng thế theo nguyên lí này, nguồn gốc của vũ trụ không được mô tả rõ ràng: đó là sự hình thành những nguyên tố độc đáo xuất phát từ dòng chảy nguyên thủy của vũ trụ, sự tiến hoá của trật tự xuất phát từ hỗn mang, sự tách rời giữa trời và đất. Khái niệm về sáng thế như một sự phân li của cái “mâm mống tối sơ của tinh thần”, để rồi từ đó tạo “một đường phân ranh, có gì ở dưới, có gì ở trên? Có những kẻ mang mâm mống, có những lực phát triển. Bên dưới là tự lực, bên trên là ý thức”⁽²⁾.

Những mâm mống tối sơ của tinh thần này do Đấng Một sinh ra. Đấng Một phát sinh từ giữa hư không, giữa bóng tối mịt mù, mênh mông thăm thẳm của vũ trụ. Và từ đó Đấng Một phát sinh ra dục tính, tức mâm mống tối sơ của tinh thần. Mâm mống tinh thần bằng sức mạnh nội lực phát sinh, phát triển thành muôn vật. Nhưng Đấng Một là gì, do đâu tạo thành thì lại “chưa thể biết được”. Phải chăng Đấng Một ở đây chính là một thực thể tinh thần dẫn sinh ra vũ trụ vạn vật mà sau này phát triển lên thành bản thể tâm linh Brahman, nguyên lí sáng tạo thế giới, được thể hiện đầy đủ trong *Upanishad*.

Tóm lại sự sáng thế trong *Rig Veda* được giải thích theo hai khuynh hướng, đó là nguyên lí sáng tạo dựa vào một vị thần tối cao - Thần Ngã Purusha - và sự phát sinh từ một tinh thần, Đấng Một tối cao. Nhưng dù giải thích theo khuynh hướng nào đi nữa thì sự Sáng thế cũng tuân theo một nguyên tắc nhất định: sự tái sắp xếp trật tự thế giới từ cõi hỗn mang./.

1. Doãn Chính (chủ biên). *Veda Upanishad - những bộ kinh triết lí tôn giáo cổ Ấn Độ*, NXB. Đại học Quốc gia Hà Nội, tr. 66.

2. Doãn Chính. Sđd., tr. 72.